

OSLUŠKIVATI ZNAKOVE VREMENA

Ante CRNČEVIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište
Ilica 244, HR – 10000 Zagreb
ante.crncevic@unicath.hr

Vrijeme je prolazno, ali njegovi znakovi nisu samo znakovi prolaznosti. Vrijeme uvijek ostavlja prostor za vječno, beskonačno. Ostavlja trenutke za propitivanja koja usmjeruju pogled onkraj vremena. Stoga mudro ophođenje s vremenom ne teži tek za dobrim korištenjem vremena, nego i za uočavanjem onih trenutaka koji nas usmjeruju onkraj vremena. I njih nam valja nazvati »znakovima«. Znakovi vremena zapravo su znakovi u vremenu, bilo da govore o vremenu i njegovim mijenama bilo da govore o onome što je izvan vremena.

Vrijeme u kojem živimo prepuno je »znakova«. Čini se da pod tim znakovima najjasnije uočavamo promjene. Mnogi će ustvrditi da živimo u vremenu promjena. No, time ipak nije rečeno gotovo ništa novoga. Mijene su stalne pratilje vremena i svijeta. Drevnu ljudsku spoznaju da sve teče mijenjajući se (*pantha rei*) naš Petar Preradović prerekao je u jezgrovitu misao da »stalna na tom svijetu samo mijena jest« (pjesma *Mujezin*). Promjene su toliko duboke da se i u području prirodnih znanosti, još uvijek bez potpunog suglasja, raspravlja o ulasku u novu geološku epohu, koja bi bila nazvana antropocenom, premda joj nije lako odrediti početke. Tako bi nakon holocena, koji je obilježio kraj posljednje glacijalizacije i početak moderne civilizacije, nastupio antropocen, epoha čovjeka, obilježena snažnim utjecajem čovjeka na geološku povijest i na promjene same Zemlje. Ubrzanje ritma ('puls') Zemlje, odnosno povećanje njezine rezonantne frekvencije (Schumannova rezonancija), nedvojbeno utječe na čovjeka i na njegovu sposobnost percepcije stvarnosti. Promjene su dublje nego što ih zamjećujemo i osjećamo.

Papa Franjo, govoreći o »promjeni epohe«, ima pred očima znatno bliže i uočljivije promjene: »Nalazimo se u jednome od onih trenutaka u kojima promjene više nisu linearne, nego epohalne; tvore izbore koji brzo preoblikuju način življenja, način odnosa s drugima, način komuniciranja i razrade misli, povezivanje među naraštajima, način razumijevanja i življenja vjere i znanosti.« (Govor članovima Rimske kurije 21. prosinca 2019.) U tim je primjedbama sasvim na tragu konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu Drugoga vatikanskog koncila *Gaudium et spes*, u kojoj je istaknuto da je ljudski rod »u novom dobu svoje povijesti« (GS 4). Ostaje međutim trajna briga, povjerena zadaći i poslanju Crkve: kako u tim mijenama propitivati znakove vremena i tumačiti ih u svjetlu evanđelja, odgovarajući na vječna ljudska pitanja o smislu sadašnjega i budućega života te o njihovu međusobnom odnosu. Ta zadaća produbljena je Isusovom opomenom: »Lice zemlje i neba umijete rasuditi; kako onda ovo vrijeme ne rasuđujete?« (Lk 12,56).

Zamjećivanje promjena nije neka posebna sposobnost. Pa i onda kada ih imamo razloga nazvati 'znakovima vremena'. Čini se da danas pitanje nije u nezamjećivanju znakova vremena, nego u njihovu interpretiranju. Razlike nastaju upravo u poimanju i načinu tumačenja promjena. Neki će jednu te istu pojavnost nazvati znakom propasti ili »kraja povijesti«, dok će drugi upravo u njoj prepoznati »izazov« koji nosi preobrazbu i sjeme novosti. Takva razilaženja nekoć su mogla biti poistovjećena s razlikama koje su lučile poglede među Crkvama, a danas se, pak, te razlike uočavaju unutar samih Crkava, kako to zamjećuje Tomáš Halik. Ali sâm nesnalaženja pred znakovima vremena svojevrsan je znak vremena.

Iščitavanje znakova vremena otvara prostor razlučivanju, vrednovanju i tumačenju trenutka u kojem živimo te nas usmjeruje na otkrivanje Božje prisutnosti koja svemu daje smisao i ispunjenje. Kršćanska kairologija, vrednujući vrijeme u njegovu gibanju kao milosni prostor spasenja, ne da se zavesti 'sigurnošću' prošlog vremena, nego trajno nastoji uočiti milosnost sadašnjeg trenutka, unatoč svim nesigurnostima i opasnostima što ih on sa sobom nosi. Vjera u Boga povijesti, u Boga koji se uvremenio i utjelovio, uči nas sigurno hoditi kroz vrijeme, hodočastiti s nadom koja je u nama, ne prezirući vrijeme u kojem živimo i ne tugujući nad njim.

Znakovi vremena, za koje nam se katkad čini da skrivaju Boga i potiskuju ga iz svijeta, kršćanima su poziv na dublje čitanje stvarnosti i na mudro otkrivanje tragova Božje prisutnosti u svijetu jer Bog ne napušta čovjeka i svijet. U otvorenosti Bogu, koji svojom prisutnošću na čudesan način prati ljudsku povijest, čovjek sâm biva propitivan znakovima vremena i ujedno osposobljen

uočavati i iščitavati Božju »kaligrafiju povijesti«, ne dopuštajući da ona bude zasjenjena ili previđena zamjećivanjem iskrivljenih crta po kojima je pisana (Marcello Semeraro). Znakovi vremena pred kojima osjećamo nesigurnost i strah ponekad su tek iskrivljene crte po kojima i između kojih se ispisuje dar spasenja, milosno ponuđen ljudima našeg vremena.

Stoga je među znakovima vremena potrebno iščitavati znakove vječnosti, kojih Bog nikada ne uskraćuje svomu narodu. To su znakovi koji se prije *oslušuju* negoli zamjećuju. Nije ih uvijek lako vidjeti, a još teže ih je čuti. Zasjenjeni su bljeskom znakova vremena, blještavilom svijeta. Zato ih se radije osluškuje: u otklonu od bljeska koji zasljepljuje pogled, u tišini koja je vlastita kršćanskoj mudrosti, u ustrajnosti koja se ne boji brzog protoka vremena. Znakovi vremena bude znatiželju, privlače pogled, osvajaju... Znakovi vječnosti nisu takvi. Oni se oslušuju, a osluškivanje nije stav znatiželje, nego poniznosti. Znakovi vječnosti djelo su Božjeg Duha koji se povjerava našem slušanju. Unatoč užurbanosti vremena i izmjeni znakova vremena, osluškivanje traži zastajanje, tišinu, poniznu pozornost na ono što Božji Duh govori Crkvi i ljudima današnjeg vremena. U toj je tišini moguće čuti i odjek Riječi što nastaje među znakovima vremena. Tako osluškivanje znakova vječnosti rasvjetljuje pogled za ispravno čitanje znakova vremena i za njihovo tumačenje u svjetlu Božjeg nauma spasenja.

Oglušiti se na znakove vječnosti ili ih prečuti znači ne zamijetiti milosnost znakova vremena. Bilo bi to ubijanje vremena, njegove kairotičnosti. No, nitko ne može ubiti vrijeme a da pritom ne rani vječnost (Henry David Thoreau). Jer vječnost nam je podarena već sada. U vremenu.

Nastojanjem za osluškivanjem znakova vječnosti među znakovima vremena Crkva ostaje vjerna svojoj usmjerenosti prema zbilji čija je punina onkraj vremena u vječnosti. Samo vjernom usmjerenošću prema vječnosti Crkva biva suvremenom, sposobnom i u vremenu velikih izazova svjedočiti smisao koji rasvjetljuje razloge mijena, njihova oblića i putove koji se otvaraju. Premda kušana mnogim teškoćama i protivljenjima, pa i vlastitim slabostima, Crkva ne strahuje pred izazovima i mijenama vremena sve dok se usuđuje smjelo hođočasiti prema Nadi, štoviše u *Nadu*, koja jedina ispunja sve nade i ozdravlja sve rane čovječanstva.